

aan een verhaal dat ik eens ergens las van een predikant.

De man moest naar een dorp op zekeren afstand, om er te preeken. Om ter plaatse te komen, moest hij gebruik maken van een stoomboot. Hij had evenwel verzuimd het noodige reisgeld bij zich te steken. Doch daar gaf hem, zoo meende hij, de Heere in, dat hij zonder toelating gerust aan boord mocht stappen. Niemand zou hem lastig vallen om de vracht.

Hij volgde die ingeving — en, inderdaad, men vergat, hem betaling van de reis te vragen.

Deze man heeft zich, natuurlijk volkomen te goeder trouw, vergist. Zijn gebruik maken van de stoomboot zonder betaling was een overtreding van het achtste gebod. En God zet nooit iemand aan om een Zijner geboden te overtreden.

Intusschen zal het niet in elk geval even gemakkelijk zijn als in dit, wat we als van buiten komende ingeving of aandrijving aanvoelen aan de Schrift te toetsen.

't Is mogelijk, dat we ten opzichte van de zaak de openbaring Gods in het Woord niet onderscheiden.

't Is ook denkbaar, dat de Schrift er goederlei licht over ontsteekt.

In dat geval zal het doorgaans geraden zijn, zich in oordeel noch wil te laten leiden door wat men niet in staat is te beoordeelen.

Durft men dit niet, uit vrees van zich tegen God te stellen, en moet er, wijl het een ernstige handeling geldt die geen uitstel duldt, toch een beslissing vallen — dan zullen twee dingen ons doorgaans uit de verlegenheid helpen.

Het eerste is het oprichte gebod, dat de Heere ons van alle eigenwilligheid verlosse, en ons genade schenke om ons onbepaald aan Hem te onderwerpen en duidelijk in te zien, wat Hij wil dat we doen zullen.

Het tweede, dat we ons ernstig beproeven, of niet misschien wat ons een aanwijzing Gods schijnt, gevolg is van een neiging of begeerte die dusver niet tot ons bewustzijn doordrong.

Ook langs dien weg zullen we dikwijls tot klaarheid kunnen komen.

Eigenlijk hebben we dezen laatste maatregel al te vaak toe te passen. Wij ook een van God op ons uitgaande impuls ons nooit anders bereikt dan door ons eigen zieleleven heen, is het duidelijk, hoe licht we voor vrucht van Goddelijke inwerking aanzien wat niets anders is dan product van ons eigen wenschen of begeeren.

't Hart is arglistiger dan eenig ding: wie zal het kennen?

Het „Wat een mensch graag wil, gelooft hij graag“, geldt helaas, ook hier.

En de voorbeelden van vromen die in bepaalde verwachtingen, in of buiten verband met een tekst, het slachtoffer waren van eigen begeeren, zijn voor 't grijpen.

Me komt hier voor den geest de droeve geschiedenis van een godvruchtige vrouw, die, naar ze meende van God de belofte ontving — ze had daarvoor ook een tekst — dat haar eenige zoon, die een toonbeeld was van goddeloosheid in elken vorm, nog toegebracht zou worden. Zoo dikwijls als het buitensporig leven van haar zoon ter sprake kwam, haastte ze zich te verzekeren, dat God hem op zijn tijd bekeeren zou. Maar haar jongen stierf in zijn zonde. Toen hij in beschenken toestand de kroeg verliet, waarin hij, onder protest van zijn lichtzinnige kamerads, zijn moeder in haar bidden spottend had nagebootst, liep hij recht uit het kanaal in en verdronk met een vloek op de lippen.

De arme moeder geraakte door deze teleurstelling in haar verwachting, zoo in de zeel des duivels, dat ze jarenlang krankzinnig was.

Een waarschuwend voorbeeld, dat met duizend andere te vermeederen zou zijn.

Op de derde vraag van d. K. of wat iemand zegt door Goddelijke „ingeving“ te weten, ook voor anderen gezag heeft en regel van handelen moet zijn, behoeft ik wel geen breed bescheid te geven. Natuurlijk bindt het niemand.

Gezag over de conscientie heeft alleen Gods Woord.

Welk een ontzaglijke tiranie zou God zijn volk opleggen, en tot welke hulpeloze speelballen van menschen zou Hij hen maken, zoo ze zich hadden te buigen voor elke z.g. openbaring die de eerste de beste geestdrijver beweerde ontvangen te hebben.

Toen Hij de gave der profetie nog gaf in Zijn Kerk, vermaande Hij reeds zoo ernstig, dat men de geesten beproeven zou of ze uit Hem waren. En dan zou hij nu, nu de profetie opghield, willen, dat we ons blindelings aan al wie zich als „ziener“ aandient, zouden onderwerpen?

Natuurlijk worden dergelijke „profeten“ of „profetessen“ — meestal zijn het profetessen, omdat er meer vrouwen dan mannen zijn met een overspannen zenuwleven — evenals die waarvan d. K. verhaalt, niet weinig boos, als men zich weigert te onderwerpen aan het gezag van hun woord. Doch dit is dan het beste bewijs, hoe weinig ze geleid worden door den Geest dien ze beweren te hebben.

'k Hoop, dat het bovenstaande, al put het het

vruchtbare onderwerp niet uit, m'n vragers eenig meerder licht gegeven zal hebben op dit duistere terrein.

Slechts hoop ik, dat m'n schrijven erover de belangstelling ervoor niet verminderd zal hebben.

Laat die, vooral in een tijd als de onze, waarin de verst des duisternis druk bezig is haar te trekken naar al wat tot het occulte behoort, meer dan ooit gericht zijn op het Woord onzes Gods. En laat ons bedenken, dat het grootste genade en eere is, het verborgene voor onzen God te laten, dan er met een schijn van wijsheid in door te dringen; en ook grootere genade en eere, bij het licht des Woords, door den Heiligen Geest in ons geheiligd denken en willen geleid te worden, dan om onzer onwetendheid en zwakheid wille op bijzondere wijze, als door druk en stoot van buiten, in 't spoor te worden gehouden.

V.

F.

LITERATUUR EN KUNST.

Jochem van Bruggen, *Die Meisiekind*.

Onder de romanschrijvers, die de Zuid-Afrikaanse literatuur der laatste jaren kent, neemt een eerste plaats in Jochem van Bruggen, die met zijn bekende dissertatie „Lectuurversiering vir kinders en jeugdige personen“ de literaire belangstelling in Zuid-Afrika in nieuwe banen heeft geleid.

Eenige jaren geleden gaf deze Schrijver zijn roman „Ampie“, een meesterstuk van romankunst, in z'n gegeven zowel als in z'n bewerking.

Ampie, de titelfiguur, is de vertegenwoordiger van de armste volksklasse van het Afrikaansche ras, dat is afgezaakt tot het levensniveau der kaffers, vervuld is in vaal-grijze ellende, geestelijk is afgestompt en verruwd in woord en daad, maar dat, ondanks dit alles, de kerneigenschappen bewaart, van zijn afkomst. Deze Ampie is een achterlijke jongen, opgegroeid in 't wild en daardoor heeft allerlei verkeerdheid zich als werkergewas vastgeworteld in zijn gedragingen. Maar, ontdoet van den ruwen bolster, is zijn karakter goed, heeft daarin de eerlijke liefde, de trouwe afhankelijkheid, de stoere werkkraft, de onverzettelijke vastheid van den echten Afrikaner. Klauwelijk heeft de Auteur in de tekening van dezen jongen willen leggen zijn liefde voor zijn stam. Maar ook heeft hij willen aangeven den weg, waarlangs de zedelijke verheffing van wat ontaardde, is te bereiken. Want door de psyche van den uit de voegen der samenleving losgeraakten Afrikaner te ontleden, zooals hij hier doet, heeft hij het begrip gemaakt, dat „Oom“ en „Tante“ Booyens zich het lot van den jongen aantrekken en, door hen bij zich in huis te nemen en aan geregelde arbeid te gewennen, trachten hem boven zijn staat van verval uit te helpen. Gedragen door de kracht van haar geloof, in het besef dat een relevering van wat wegzak in ellende noodig is, zal het Afrikaansche volk zijn zelfstandig bestaan behouden, aanvaardt deze geestkrachtige vrouw de zware taak om van Ampie een mensch te maken. „Daar is 'n plig van ons, Kasper“, is het eenvoudige woord, waarmee ze de moeilijke opdracht begint. En het einde kroont het werk. 't Kost haar en den boer veel moeite, 't vraagt eindeloos geduld en steeds nieuwe toewijding, maar ze weet ten slotte „Ampie de kop in fatsoen te bring“, zoodat hij, met Oom Kasper's hulp een verzekeerd bestaan zich verwerft als knecht op de uitgestrekte boeve. Op het einde van 't boek zien we Ampie tot een flinken kerel geworden, die de liefde-waard is van Annemie, zijn nicht, voor wie zijn gevoelig hart in genegenheid is ontvlamd. Prachtig doet de Auteur Ampie in zijn verbetering uitkomen, als hij hem teekent in zijn titanisch vechten tegen het vuur van den veldbrand, waarmee tegelijk voor Oom en Tante Booyens 't hewijs is geleverd, dat ze het pleit hebben gewonnen.

Met bijzondere fijnheid heeft van Bruggen dit moeie gegeven verwerkt en de voortreffelijke stijl, de minne taal, de locale kleur, vooral ook de warmte der sympathie, die overal in het boek gloeit, maken dezen roman tot een sterk boek, aan de beste proeve van Nederlandsche romankunst volkomen gelijkwaardig.

Dezer dagen nu verscheen het vervolg van „Ampie“, onder den titel „Die Meisiekind“. Het vertelt, op dezelfde fijne manier, hoe Ampie met Annemie trouwt. En, zooals in het eerste deel Booyens en zijn vrouw, en Grieta, hun dochter, de krachtige karakters waren, die Ampie steunden in zijn moeilijke worsteling, zoo is het hier Annemie, die meisiekind, type van het echte Afrikaansche meisje, dat de zwarigheden alleen kent om ze te overwinnen.

Er is in dit vervolgdeel veel minder handeling, veel meer analyse. De verwording, die als een verharde bast om Ampie's karakter gegroeid was, is in het eerste verhaal weggenomen en nu zien we hem in zijn gevoeligheid, zijn schuwheid, zijn onvastheid nog in de verhoudingen van het geordende leven. Innerlijk is het verbeteringsproces bij hem voltooid; hij weet wat hij wil en voelt in zich

1) Eveneens uitgave van Swets en Zeitlinger, Amsterdam

de kracht om dat te bereiken. Maar uiterlijk wordt hij nog door alles geslingerd en uit zijn koers geslagen. En nu is 't juist Annemie, die daarbij zijn trouwe, liefdevolle leidster is en hem tot de „overwinning“ voert.

Flip Staander, Booyens arbeider, is uit diens dienst weggegaan en zijn huisje is leeggekomen. En nu is het Ampie's ideaal (en, verholen, ook Booyens bedoeling) dat hij in dat huisje zijn intrek nemen zal en Flip Staanders plaats zal vervullen. Zoo krijgen zijn plannings vaster vormen en maakt hij zich gereed de toestemming van Annemie's ouders te gaan vragen.

Deze ouders, Oom Thijs en Tante Annie, zijn kerkelijke figuren. „Oom Thijs“ voel homzelve ver bokaal sy kinders as hulle priester, nooit as leidsman nie, selde as vader“. Hij is van zijn eigen aanleg voortreffelijk overtuigd. „... Ek moes predikant geword het. Ek het maar net drie maande skool gehad en glad g'n geleerdheid nie, maar God het mij 'n wonderlike verstand gegee“. Zijn werk (hij is landarbeider) doet hij werklugelijk; met z'n geest is hij altijd in beschoouwingen verdiept. Tante Annie „het groot gesag vir haar man, omdat hij alles so diepdenkend, vol gedachtes soos 'n profet is“, ze heeft de martelaars-allures van altijd te moeten zorgen en slaven en weinig invloed te hebben, maar in werkelijkheid is ze een „kwaal vroumens“, die 't niet op Ampie begrepen heeft. Zij probeert dan ook de verhouding van hem tot Annemie te breken en, op een bepaald oogenblik, neemt ze haar dochter onder handen. Maar deze verweert zich met de felheid der aangerande liefde. Tante Annie bereikt niets, dan dat ze verzet wakker roept en Annemie te meer aan Ampie zich doet hechten. Oom Thijs, de filosoof, voor wiens hooge autoriteit de zaak door Tante Annie gebracht wordt, valt haar af: „As hulle mekaar wil vat, keer ek en jy hulle verniet. Vir my is Ampie ordentlik genoeg. Hy sal bij Booyens goed sy lewe kan maak; enige tyd beter as ons hier op Vlakplaas. Jy kan mos nie vir Annemie 'n man gaan soek nie“. Dan prekeert tante Annie 't over een anderen boeg te gooien. Ampie is geen lidmaat van de kerk en hij zal het nooit kunnen worden. „As hulle effens aan hom ruk en pluk in die konsistoriekamer, sal hy bontslinger soos 'n span osse wat by staan“. Maar Oom Thijs snijdt ook dit, op zichzelf handig gekozen, argument de hielpees door, met een kort: „Ek se Ampie moet nou saam met Annemie lidmaat word, dis al!“

Annemie heeft 't gewonnen. En nu heeft ze maar een taak, Ampie zooveel zelfvertrouwen bij te brengen, dat hij niet zal „bontslinger“ als hij door den kerkeraad wordt ondervraagd. Aandoenlijk is het te zien, hoe Ampie op z'n catechismus studeert, 's avonds, als het werk klaar is en hij op z'n kamertje zit. Honderdmaal herhaalt hij de woorden van de vragen, maar altijd weer dwalen zijn gedachten af en den anderen dag is hij misnoedig en verdrietig. Dan is het Annemie, slim, vlug, bevattelijk meisiekind, die prompt leeren kan en alles weet, die hem helpt, uitlegging geeft, hem „examineert“ en hem den verloren moed verlevendigt. Haar tact en nimmer aflatende liefde winnen het ten slotte van zijn schuchterheid en onbevattelijkheid: straks, voor den kerkeraad, blijkt Ampie's kennis voldoende en hij verwerft het lidmaatschap.

Nu is aan de gestelde voorwaarde voldaan en staat aan het huwelijk niets meer in den weg. Tevoren heeft Ampie de officiële toestemming van Annemie's ouders gevraagd (met echt-Afrikaanschen humor teekent de Auteur deze ceremonie) en Oom Booyens medewerking verzocht — nu kan de bruiloft worden gevierd. Maar (en ook dat fragment tintelt van geestigheid) Oom Thijs' bruiloftsgeld, dat hij geleend had aan z'n zoon Bart, is niet op tijd teruggegeven en dus moet van alle festiviteit worden afgezien. De teleurstelling is groot, behalve bij Ampie en Annemie, die gelukkig zijn en vol blijdschap hun eigen woning betrekken en hun nieuw leven beginnen.

Bijk is in de beschrijving van dit alles de humor, die voor den Afrikaanschen geest zoo karakteristiek is. Maar die humor is niet het voornaamste element van het boek. Veel meer staat op den voorgrond de ernst. De Schrijver volgt den ontwikkelingsgang van Ampie's gemoedsleven, van zijn geestelijke vorming, die na zijn sociale verheffing komt moet.

Zwaarder nog dan zijn eerste strijd is de worsteling om geestelijk evenwicht. Want daarbij hebben geen vriendelijkheid en inschikkelijkheid van welmeenende beschermers in Ampie's eigen ziel moel die zaak worden beslecht. In de dagen van zijn voorbereiding voor het lidmaatschap is de strijd begonnen. Als hij zou worden afgewezen, zou hij Annemie kwijt zijn en hij kon niet hanteen haar! „Waarom wil God dit he? Nou eers voel hy hoe min genade daar vir hom sal wees. Bij God kom hy nie verbij nie!“ In zijn weinig ontwikkelde denken spoken deze gedachten rond en ze bezwaars hem te meer, naarmate de beslissende dag nadert. „Ampie voel geweldig bang vir God“, en met die vrees is weer gemengd zekere opstandigheid, dat van hem geëischt wordt en als groote voorwaarde geldt, wat hij wellicht niet zal kunnen volbrengen, ondanks de moeite, die hij zich gegeven heeft.

Maar als is „gesla dankbaar ruimte om en die to wel, de komen er avond van er aan „C wat inho zijn huis schroomv overtuigd toe onbes strijd hee maar „Ek he wat klap ban pas en opvlie woorden, kamer, te standig, den hoog terug, van ziel komt en einde diop in i ziet schi het gebe laat my heme... ten en el het Onze 't Stoll hij en A naam van het geest Met tact te overtu daard ge m dat t als haar

't Is v geeft en Want bij z'n hume overtuigt een chri christelijk zijn onge heid ech de beste romanku stelling volgen, v oerwaat konst ve

Albre niet ken Zijn l hebben

En zij der nog groote k aanvang lepers doen vi Waar vi kend zij men b den hee het geb een doo Dürer en geste Deze geleiden. Het f voor i pers alg bladen ken, al En o moge ee wijd we

De ke dal den ontwikke spreken zicht en rers we noemde. De la advorte land, m ven, die

terlijk wordt
zijn koers ge-
daarbij zijn
tot de „oor-

is uit diens
leeggelopen,
verhopen, ook
de zijn intrek
zal vervullen.
en maakt hij
lekie's ouders

e Annie, zijn
honzelf ver-
toot als leids-
in zijn eigen
ik moes pre-
drie maanden
de, maar God
f. Zijn werk
elijk met z'n
erdiept. Tanta
in, omdat hij
soos 'n pro-
res van altijd
ig invloed te
een „kwaai-
grepen heeft.
van hem tot
dd oogenblik,
n. Maar deze
gerande liefde,
verzet wakker
pie zich doet
r wiens hooge
ebracht wordt,
val, keer ok
apie ordentlijk
sij lewe kan
Vlakplaats. Jy
an soek nie".

anderen boeg
in de kerk en
s hulle effens
istoriekamer,
vat bij staan",
ichzelf handig
met een kort
Annieke lid

heeft ze maar
ouwen bij te
e" als hij door
Aandoenlijk is
echismus stu-
r is en hij op
erhaalt hij de
l weer dwalen
tag is hij mis
Annieke, slim
npt leeren kan
ing geeft, hem
moed verleven
liefde winnen
en onbevalle
blijkt Ampie's
t lidmaatschap
de voldaan en
in den weg
estenning van
t-Afrikaanschen
nonie) en Oom
nu kan de
ook dat frag-
Thijs' brniflofs
zoon Bart, is
moet van alle
leurstelling is
kie, die geluk
en woning be-
nen.

alles de humor,
o karakteristiek
pornaamste ele-
t op den voor-
den ontwikke-
t, van zijn gees-
rheffing komen

rijd is de wor-
ant daarbij he-
kelijkheid van
nie's eigen ziel
de dagen van
atschap is de
den afgewezen,
con niet buiten
u eers voel in
wees. Bij God
inig ontwikkeld
en ze bezwaren
nde dag nadert
d", en met die
standigheid, dat
ote voorwaarde
nen volbrengen-
gegeven heeft

Maar als die „kwaai dag" voorbij is, en Ampie is „gestaand" komt de verruiming. „Sy hart het dankbaar stil gebid, so telkens as hij 'n weinig ruimte om hem voel. Hij 't oorwen in die strijd en die toekoms vrees hij nou nie meer nie". Evenwel, de toepassing in de levenspraktijk moet nog komen en die brengt nieuwe moeilijkheid. Op den avond van hun trouwdag herinnert Annieke hem er aan „Ons moet na die Woord lewe, hoor Ampie", wat inhoudt, dat Ampie nu priester moet zijn in zijn huis. Dan overvalt hem weer de vroegere schroomvalligheid, de vrees voor God. Hij moet overtuigd lezen en bidden, maar hij voelt zich daar toe onbekwaam. En, wat 't ergste is, in dezen strijd heeft hij niet, als altijd, Annieke naast zich, maar legenerover zich. Bitsig en tactloos zegt ze „Ik het nooit kon dink dat jy so sleg is nie. 'n Mens wat klaar aangeneem is behoort te kan bid". Dan pas komt de groote strijd. Want Ampie, driftig en opruiend als hij van nature is, zegt harde woorden, bedreigt haar en zij vlucht naar de slaapkamer, terwijl hij, woedend en meer dan ooit opstandig, de deur uitgaat. In het stille donker van den hoogen nacht komt langzamerhand het besef terug, van wat hij heeft gedaan. Zijn rebelse ziel komt tot bedaren, zijn liefde gaat weer trekken en eindelijk keert hij berouwvol naar huis terug, diep in den nacht. En als hij dan de morgenster ziet schitteren aan den hemel, klimt in hem op het gebed: „Ag lieve Here, help tog vir my en laat my soos die morester opklim tot in die hemel...". Dan eerst is de overwinning bevochten en elken avond besluit nu Ampie den dag met het Onze Vader...

't Slothoudstuk, waarin beschreven wordt, hoe hij en Annieke verschillen van gevoelen over den naam van hun eerstgeborene, bewijst, dat thans het geestelijk evenwicht door Ampie gevonden is. Met tact en ernst gedraagt hij zich en weet Annieke te overtuigen van zijn inzicht. Hij is stil en bedaard geworden, man en vader in zijn gezin en in dat gevonden evenwicht erkent Annieke hem als haar meerdere.

't Is vooral deze analyse, die dit boek zijn waarde geeft en de leetuur ervan maakt tot een genot. Want hij al z'n naïveteit, en het snaaksche van z'n humor is het een roman, die door een ernstige overtuiging gedragen wordt. „Die Meisiekind" is een christelijk boek, anders geïntoneerd dan de christelijke romans uit onze literatuur, maar in zijn ongeknustheid zuiver en in z'n naïeve vroomheid echi. Bedenken we dan, dat „Ampie" een van de beste proeven is van de Afrikaansche moderne roman, dan is er alle reden, om met belangstelling de ontwikkeling van deze literatuur te volgen, vooral ook, als we die vergelijken met de noordwaartsche beweging, die onze eigen roman-kunst vertoont.

C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK.

Albrecht Dürer en de Reformatie.

Dr H. Miedema. Albrecht Dürer en de Reformatie. Met 32 afbeeldingen.
N.V. Uitg. Mij „De Tijdstroom", Huis ter Heide.

Albrecht Dürer, — er zijn er niet veel, die hem niet kennen.

Zijn houtsneden, kopergravures en schilderijen hebben den naam van Dürer wel populair gemaakt.

En zijn voorliefde voor bijbelsche motieven, nader nog zijn uitgesproken vriendschap voor de groote kerkhervorming, die tijdens zijn leven een aanvang nam, en waarvan men hem een der voorloepers noemt, hebben hem te gereeder ingang doen vinden bij de protestantsche volkskringen. Waar vindt men zijn houtsneden niet? En hoe bekend zijn niet de tot gebid gevouwen handen, die men b.v. aantreft op de titelpagina van een bij den heer Kok te Kampen uitgegeven studie, over het gebed, van de Knap Sr; een voorstudie voor een door Dürer ontworpen altaarstuk?

Dürer is geboren te Neurenberg 21 Mei 1471 en gestorven den 6en April 1528.

Deze sterfdag is dus in deze maand 4 eeuwen geleden.

Het feit, dat in April 1928 de dood van Dürer voor 4 eeuwen te herdenken viel heeft in onze pers algemeen de aandacht getrokken. Heel wat bladen en illustraties hebben zijn werk besproken, al of niet met reproducties.

En ook in deze rubriek van „De Reformatie" moege een enkel woord aan het herdenkingsfeit gewijd worden door verwijzing naar een boek

De keus viel spoedig. Als men een werk zoekt, dat den nederlandschen lezer van normale ontwikkeling in zijn eigen taal gemakkelijk toe-sproken kan en hem van Dürers kunst een overzicht en daarbij een inzicht in den geest van Dürers werk kan geven, dan mag op het bovengenoemde werk wel de aandacht worden gevestigd.

De laatste weken is er met dit werk druk ge-adverteerd. Al zijn er over Dürer in het buitenland, met name Duitschland, veel werken geschreven, die goedkoop zijn, en die zoowel in tekst

als in illustratie veel meer geven dan Dr Miedema (zeer bekend is wel no. 5 van de Künstler-Monographien, 1921, bewerkt door H. Kanckfusz), het werk van Dr Miedema heeft voor ons doel vóór, dat het nederlandsch is.

Het moet gezegd worden, dat de reproducties goed verzorgd zijn, al had men ze wat dieper gewild en wat donkerder.

De schrijver geeft bij de afbeeldingen een verklarend, of inleidenden tekst. Sober en rustig. De indeeling der stof is als volgt:

Inleiding.

Hieronymus.

Apocalypse.

De Man van Smarten.

Daar was eens....

Dier en plant.

Niet ik leef....

Een vaste burg.

Moeder.

Erasmus.

De vier apostelen.

Voorts nog een bijlage, waarin citaten worden vertaald in het nederlandsch. En een opgave van de lijst der afbeeldingen, met jaartal etc.

Zoo men ziet, is de indeeling der stof nog al fragmentarisch. Noch uit biografisch oogpunt, noch uit de motieven, ontleent de auteur zijn indeeling. Maar hij geeft enkele korte teksten; omdat het werk ook allereerst als plaatwerk wil worden beschouwd en begeerd. Naar volledigheid is niet gestreefd, en inderdaad — dat bemerkt men ook al gauw.

Schrijver merkt op, dat hij Dürer probeert te zien „uit godsdiensthistorisch oogpunt"; hij meent, dat dit over het algemeen te weinig geschiedt en geeft bij voorbaat toe, dat hier „gelegenheid te over" bestaat „voor misverstand".

Nu behoeft men niet te vreezen, dat dit misverstand al te groot zal zijn; en nog minder, dat men, zonder misverstand, met den auteur in scherp en levendig conflict komen zal. Want van diepgaande studie is hier geen sprake en van een streng volgehouden critische beschrijving van Dürers leven en werk speciaal uit den éénen „godsdiensthistorischen" gezichtsboek toch eigenlijk ook niet. Eerlijk gezegd, lijkt mij de inleidende opmerking omtrent de methode van den schrijver, en omtrent zijn benaderen van Dürer uit godsdienst-historisch oogpunt vrijwel overbodig. Want er komt niet veel meer van terecht, dan wat men reeds wist uit bloot biografische gegevens. En de vraag is, of de auteur op dit terrein wel genoegzaam zich bewegen heeft. Als men hem voor een citaat van den Heidelbergischen Catechismus zeer secuur ziet grijpen naar de editie, welke Dr A. Kuyper bezorgd heeft van de Drie Formulieren van Eenigheid, en hem even genoegelijk het „humanisme", nog wel het „bijbelsch humanisme" ziet typeeren en — reeds dat zegt veel — hoort constateeren aan de hand van opmerkingen van Just Havelaar, — dan wordt men ietwat voorzichtig en gereserveerd. En dan zegt men zoo tegen zichzelf, dat de conclusie van den auteur, als hij zegt, dat Dürer in zijn laatste jaren „niet langer reformatorisch humanist, doch humanistisch reformato-r" is, eigenlijk te weinig de blijken van een wet-tige gehoorde aan zich heeft om ons door haar fijne nuanceering van begrippen te bekoren of zelfs maar te brengen onder eenige suggestie.

Neen, als studiewerk kan men dit geschrift kwalijk zien.

Maar allons, dat behoeft ook niet.

Er zijn zoo van die boeken, die men graag elkaar cadeau doet.

Ze vragen geen breeden tekst, geen diepgaande studie, maar een handig formaat, of een opzettelijk onhandig; en voorts illustratie met korten „oriën-teerenden" tekst.

En het werk van Dr Miedema geeft voor wie zijn vraag aldus stelt, zeer zeker helgeen begeerd wordt.

Voor de samenstelling heeft de auteur zich den bijstand verzekerd van den directeur van het Rotterdamse museum-Boymans en van den directeur van het Rijks Prentenkabinet.

En voorts geeft hij enkele korte opmerkingen, volgens reeds aangegeven indeeling over Dürers leven en werk. Hij doet hem zien als voorlooper van de hervorming, in zijn kunst. Dürer kwam er toe, Hieronymus, den kerkvader, te nemen als motief, juist omdat deze den bijbel bracht onder het volk, door hem te vertalen uit het grieksch en hebreuwsch in het latijn. Zoo werd de bijbel een „volksboek" („vulgata"); en het onder de menschen brengen van den bijbel was dan waar de mooie trek in het werk van Hieronymus, waardoor de reeds vroeger in reformatorische richting zich neigende geest van Dürer werd aangetrokken.

Onder het hoofdstuk „Apocalypse" teekent Dr Miedema met enkele korte trekken de oorsnit en de onstuimigheid van den eersten tijd van Dürers leven, de periode, die aan de groote kerkhervorming voorafging en die met haar beweeglijkheid den visionairen aanleg van Dürer sterk geprikkeld heeft. Vandaar zijn grijpen naar de Openbaring van Johannes en zijn daarnaar ontleenen van motieven in de bekende, prachtige houtsneden. Opmerkelijk is hierbij wel — juist met het oog op Dürers betee-

kenis voor de Reformatie en de betekenis van de Reformatie voor hem — dat pausen en bissen behoeven tot de slachtoffers, die de toenemende wraak van de verdervende machten in de Openbaring van Johannes zich kiezen in Dürers houtsneden.

Vervolgens passeeren de revue de hoofdstukken over Dier en Plant (tamelijk matie tekst, maar heel goede reproductie); welk hoofdstuk den band met het geheel en vooral met het onderwerp: De Reformatie vrijwel loslaat. Dan: „Niet ik leef..."; een poging, om in Dürers zelfportret (de bekende gelijkheid met den Christus; en in zijn ook later indragen van eigen levensmart in Christus' lijden, gelijk Dürer het uitbeelde, te verklaren uit een soort van mystieke eenheid met Christus en een doortleving van Galaten 2:20.

Hier zal ik maar eindigen met mijn overzicht. De laatste opmerking van Dr Miedema brengt ons op een terrein, waarop de meeningen zullen blijven botsen.

Hoofdzak van deze aankondiging was, onder erkenning, dat de titel van het boek wat weidsch is, en meer naar de studeerlamp riekt, dan het boek zelf, toch ook dankbaar op te merken, dat voor den nederlandschen lezer van goeden smaak en behoorlijke ontwikkeling hier een uitstekende gelegenheid geopend is, om zich in korten tijd van de allervoornaamste „wetenswaardigheden" (want die hebben toch ook hun recht gelijk de menschen, die ze zoeken eveneens) te weten en iets te verstaan omtrent bedoeling en betekenis van den man, van wien in deze maand bijna alle bladen iets te lezen en te zien geven.

Wie dieper afdaalt of breder waarnemen wil, moet natuurlijk elders terecht komen.

K. S.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Een betrouwbaar leger.

Op het jongste congres der S. D. A. P. is lang en breed gesproken over de vraag wat deze partij zal doen indien de mobilisatie wordt gelast.

Dit is opzichzelf reeds een opmerkenwaard verschijnsel.

Daar is nu een groote partij, die een vierde gedeelte van ons volk omvat. Deze partij treedt op met niet geringe pretenties, zoowel de critiek op alles wat bestaat als de beloften, die voor de toekomst gedaan worden, zijn veelomvattend.

Daar is een Kamerfractie, die hunkert naar het moment waarop zij regeringspartij zal worden.

En toch wordt er rustig gesproken over de vraag of men de nationale zelfstandigheid zal verdedigen of niet. De Kamerleden, die toch hun eed op de Grondwet hebben afgelegd schijnen zich de consequenties van deze handeling niet erg bewust te zijn (geen vreemd verschijnsel in de partij der bewusten).

Eindelijk heeft de partij door dit debat en de daarop volgende resolutie zich tot regeeren onbevoegd verklaard. Een partij, die er nog niet zeker van is of ze wel al het mogelijke zal doen om de nationale zelfstandigheid te bewaren, is als regeringspartij ondenkbaar.

Men zal vragen: „zien deze menschen dat dan zelf niet in?" M.i. ongetwijfeld.

Persoonlijk vertrouwd ik dan ook, dat de leiders der partij over de hangende kwestie hun gevestigde meening hebben. Zij zullen zeker in geval van nood al het mogelijke willen doen om ons land weerbaar te maken. Maar, en hier zit juist de moeilijkheid, zij durven dat niet zeggen. De leuze „geen man, en geen cent", is te veel gebruikt en het uitgestroide antimilitaristische zaad heeft te goede vruchten gedragen, dan dat men thans op eens terug zou kunnen gaan.

Hoe zou de verleugende massa, hoe zou 'de linkervleugel der partij en vooral hoe zou de communist reageeren, op zulk een uitspraak?

Daarom zit de partij in een lastig parket en is voor de zooveelste maal gedwongen een lange resolutie te aanvaarden.

Merkwaardig is niet enkel de houding van leiding en Kamerfractie maar ook de houding van enkele reserve- en verlofs-officieren. Aan deze menschen moet ons volk in geval van nood zijn zonen toevertrouwen, sinds de actie tegen het leger een groot deel der actief-dienende officieren deed verdwijnen.

Wat zullen wij straks aan deze officieren hebben, die thans vooraan staan in een zuiver destructieve, antimilitaristische en anti-nationale actie? Bij binnen- of buitenlandse troebelen zullen de reserve officieren zeer belangrijke commando's hebben, wat zullen ze doen?

Afgezien van deze vragen en aannemende, dat op het moment van nood deze officieren van goeden wille zijn, dan komt toch de bedenking naar boven of menschen, die thans tegenover alle gezag en speciaal tegenover het militaire gezag, laten we zeggen, zeer critisch staan, wel de rechte personen zijn om dit gezag in tijd van nood te handhaven. M.i. moet deze vraag ontkennend worden beantwoord.

Het zou in dit verband van belang zijn te weten tot welke politieke partijen onze reserve-officieren